

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

09.06.2025. Nr. 6-1/386

Veselības ministrijai
pasts@vm.gov.lv

Labklājības ministrijai
pasts@lm.gov.lv

Nacionālajam veselības dienestam
nvd@vmnvd.gov.lv

Par plānotajām izmaiņām paliatīvās aprūpes apmaksas nosacījumos

Tiesībsarga birojā pēdējā laikā ir saņemti vairāki satraukuma pilni iesniegumi un telefona zvani no sabiedrības pārstāvjiem – kāda ar letālu diagnozi smagi slima pacienta, kura dzīvība ikdienā tiek uzturēta ar valsts nodrošinātu mākslīgās plaušu ventilācijas iekārtu mājas apstākļos, kā arī Latvijas Paliatīvās Aprūpes Alianses. Tiek vērsta tiesībsarga uzmanība uz iespējamiem cilvēktiesību apdraudējumiem paliatīvās aprūpes jomā, aicinot uz aktīvu iesaisti problēmsituācijas risināšanā. Iesniedzēju satraukuma pamatā ir Nacionālā veselības dienesta (turpmāk – NVD) š. g. 16. maija vēstule Nr. 12-7/10047/2025 “Par izmaiņām manipulācijas apmaksas nosacījumos no 01.07.2025.”, kas ir nosūtīta paliatīvās aprūpes pakalpojumu sniedzējiem – sabiedrībām ar ierobežotu atbildību - “Med4U”, “Magnum Social & Medical Care”, “Cilvēks” un “Hospiss Māja”.

Latvijas Paliatīvās Aprūpes Alianse vērš tiesībsarga uzmanību uz NVD vēstulē norādīto, kas paredz, ka paliatīvās aprūpes mobilajām komandām no š. g. 1. jūlija tiek noteikts apmaksas limits no valsts puses, proti, līdz 180 manipulācijām vienam pacientam, kas ir pielīdzināmas aptuveni 180 dienām jeb 6 mēnešiem. Latvijas Paliatīvās Aprūpes Alianses ieskatā, šāds 180 dienu limits ir bīstams, jo no pacientu un pakalpojuma sniedzēju puses tiek uztverts kā maksimālais aprūpes apjoms.

Organizācija norāda, ka šāds limits nehumānā veidā iztumj no paliatīvās aprūpes pacientus ar ilgstošām, progresējošām, jo īpaši ne-onkoloģiskām slimībām, radot papildu ekonomisku spiedienu

pakalpojuma sniedzējiem, kam ilgāku un humānu aprūpi virs 180 dienām nodrošināt kļūs finansiāli neizdevīgi.

Līdzīgas bažas un satraukums ir saskatāmas arī Tiesībsarga birojā iesniegtajos pacienta iesniegumos, jo no NVD vēstules satura pirmšķietami secināms, ka valsts atbalsts tiks pārtraukts, pat, ja pacients turpina dzīvot pēc noteiktajiem 6 mēnešiem un joprojām atrodas dzīvības uzturēšanas režīmā. Pacients norāda uz vairākām nopietnām juridiska, ētiska un praktiska rakstura problēmām saistībā ar šādas politikas ieviešanu paliatīvās aprūpes finansēšanas jomā. Viņa ieskatā, jaunās finansēšanas politikas rezultātā pēc noteiktā 180 dienu termiņa vēl dzīvi cilvēki tiks atslēgti no valsts apmaksāta dzīvības uzturēšanas atbalsta, kas rezultēsies ar bojāeju valsts vienaldzības un aprūpes atteikuma dēļ. Turklāt pacients norāda, ka NVD balstās apsvērumos, ka paliatīvo pacientu dzīvildze nepārsniedz 6 mēnešus. Taču, piemēram, amiotrofās laterālās sklerozes pacientiem tā var pārsniegt pat vairākus gadus. Līdz ar to valsts noteiktais apmaksas ierobežojums ir “tīri birokrātisks spriedums par pacienta “derīguma termiņu”, nevis medicīniska realitāte, kur galvenais motīvs ir fiskāls, nevis veselības aprūpes kavlitāte un cilvēka cieņa.” Pacients šādu politiku saredz kā nesamērīgu slodzi tuviniekiem un netiešu spiedienu uz eitanāziju. Iesniegumos tiek vērsta tiesībsarga uzmanība uz to, ka jaunā apmaksas politika neparedz izņēmuma kārtību pacientiem, kuri, būdami smagi slimi, pretēji prognozēm nodzīvo ilgāk par 6 mēnešiem, kuri nevar tikt stacionēti un kuri ir pilnībā atkarīgi no dzīvību uzturošām tehnoloģijām mājas apstākļos.

Turklāt publisku sašutumu par pēkšņajām izmaiņām pauž arī paši pakalpojumu sniedzēji, par to informējot pacientus, pacientu organizācijas un medijus, norādot uz to, ka ir nostādīti tādā situācijā, kur nav izvēles iespējas, jo ir noslēgts līgums ar NVD un Labklājības ministriju (turpmāk – LM) par pakalpojuma sniegšanu. Tiek pausts, ka ar pakalpojumu sniedzējiem nav bijušas sarunas vai sanāksmes, nekas nav saskaņots, uzņēmumi ir vienkārši nostādīti fakta priekšā par jauno apmaksas kārtību, liekot pakalpojumu sniedzējiem pēc 180. dienas nodarboties ar privātu labdarību paliatīvās aprūpes jomā.

Saskaņā ar tiesībsarga rīcībā nonākušo NVD š. g. 16. maija vēstuli Nr. 12-7/10047/2025 izmaiņas apmaksas nosacījumos ir saistītas ar NVD veikto analīzi, secinot, ka daļa no paliatīvās aprūpes pacientiem pārsniedz 6 mēnešu dzīvildzi. Rezultātā prognozētā pārtstrāde 2025. gadā ir 3 831 994 eiro. Līdz ar to, lai novērstu nelietderīgu līdzekļu izlietošanu un sekmētu rūpīgāku pacienta izvērtēšanu pakalpojuma nepieciešamībai, to nozīmējot tikai tiem pacientiem, kuriem

indicēta klīniska vajadzība pēc šādas aprūpes, tiek veiktas manipulācijas 60627 apmaksas nosacījumu izmaiņas.

Vienlaikus Veselības ministrija (turpmāk – VM) savā š. g. 24. maija vēstulē tiesībsargam (Nr. 01-13.2/2605) atzīst, ka dzīvildzes prognozēšana ir komplicēts un delikāts process, balstīts uz klīniskiem rādītājiem, ārsta pieredzi un statistiku, taču tas nevar precīzi atspoguļot katra pacienta individuālo slimības gaitu. Pakalpojuma piešķiršanā izmantotā prognoze ir orientējoša, ko apliecina arī prakse – saskaņā ar NVD apkopotajiem datiem, 2024. gadā gandrīz 10% no visiem paliatīvās aprūpes mobilās komandas pakalpojuma saņēmējiem šo pakalpojumu saņēmuši ilgāk nekā sešus mēnešus (189 no 1919 pacientiem).

Ņemot vērā sabiedrības, jo sevišķi to pacientu, kuri ir atkarīgi no dzīvību uzturošām iekārtām, pamatotu satraukumu un informācijas nepietiekamību, tiesībsargs veica izpēti kompetento iestāžu (VM, LM un NVD) tīmekļietnēs, kur ir sniegta informācija sabiedrībai par paliatīvo aprūpi, tās saņemšanas nosacījumiem, paliatīvās aprūpes mobilajām komandām u.tml. Secināms, ka informācija šajā tematikā ir publicēta vai aktualizēta 2021.-2024.gadā, kas neatbilst labai pārvaldībai, jo sevišķi, ņemot vērā plānotās izmaiņas un to, ka informācija skar sabiedrības mazaizargātāko daļu, kas ir uz robežas starp dzīvību un nāvi. Līdz ar to aicinām pārskatīt Jūsu kompetencē esošo informāciju, nepieciešamības gadījumā to aktualizējot, t. sk. informējot sabiedrību ar gaidāmajām izmaiņām.

Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 24. panta otro daļu, izskatījis personas iesniegumu, tiesībsargs ierosina pārbaudes lietu, ja tas atbilst tiesībsarga funkcijām un uzdevumiem un personas norādīto jautājumu ir iespējams risināt. Lai izvērtētu nepieciešamību ierosināt pārbaudes lietu saistībā ar plānotajām izmaiņām manipulācijas 60627 apmaksas kārtībā un kompetento iestāžu rīcības atbilstību labas pārvaldības principam, pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 13. panta 11.punktu, lūdzam nekavējoties VM, LM un NVD savas kompetences ietvaros iesniegt Tiesībsarga birojā paskaidrojumus par plānotajām izmaiņām manipulācijas 60627 apmaksas nosacījumos un to ietekmi uz pacientiem, kuru dzīvildze pārsniegs 6 mēnešus un kas sasniegs 180 manipulāciju limitu, kā arī šo izmaiņu ietekmi uz pakalpojumu sniedzējiem. Kā arī lūdzam informēt, kā un kad par šīm izmaiņām ir informēta sabiedrība?

Ņemot vērā to, ka plānotās izmaiņas manipulācijas 60627 apmaksas kārtībā stājas spēkā no 2025. gada 1. jūlija, lai informētu sabiedrību un izvērtētu iespējamās cilvēktiesību un labas pārvaldības pārkāpumus, aicinām iestādes iespēju robežās informāciju tiesībsargam sniegt **nekavējoties**.

Ar cieņu

tiesībsarga pilnvarojumā

Sociālo, ekonomisko un kultūras tiesību nodaļas vadītāja

Ineta Rezevska